

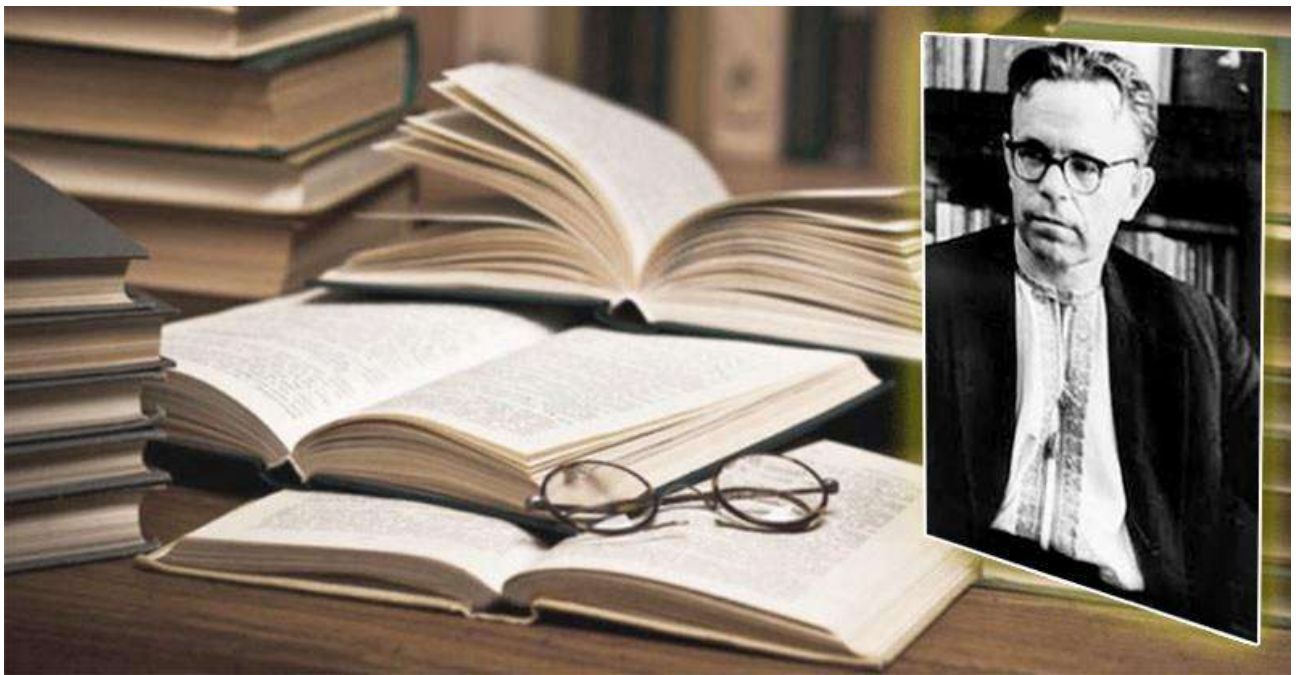
ЗВО «Університет Короля Данила»

Бібліотека ЗВО «Університет Короля Данила»

«Світлий геній українського слова»

**до 105 -річчя з дня народження українського
перекладача, мовознавця**

Миколи Олексійовича Лукаша
(1919 – 1988)

Довідкове видання

Івано-Франківськ

2025

УДК 016:82(477)

«Світлий геній українського слова» (до 105 - річчя з дня народження) Миколи Олексійовича Лукаша (1919 – 1988) : довідкове видання / укл : Чікальова С.О. Івано Франківськ: ЗВО « Університет Короля Данила» , бібліотека. 2025 . 31 с.

Микола Олексійович Лукаш (1919 – 1988) – один з найталановитіших перекладачів ХХ століття, поліглот (володів двадцятьма іноземними мовами), мовознавець та лексикограф , популяризатор української мови. У його творчій спадщині - переклади творів близько двох сотень авторів світової літератури з майже двох десятків мов, оригінальна поезія, численні рецензії, перекладознавчі та мовознавчі статті, унікальна картотека лексико-фразеологічних матеріалів.

Довідкове видання містить інформацію про перекладну та оригінальну творчість видатного українського перекладача, перекладознавця і лексикографа Миколи Олексійовича Лукаша (1919–1988), а також описує літературу про його життєвий та творчий шлях. Зібрані матеріали відображають багатогранність таланту М. Лукаша як перекладача, поета, лексикографа, критика, редактора

Народившись німим, опанувати десятки мов, самотужки реконструювати давню українську, перекладати те, що, здавалося б, не підлягає перекладу, створити словник української лайки та усе життя бути в опозиції до лицемірної влади: усе це – легендарний перекладач Микола Лукаш.

Творчий доробок Миколи Лукаша-перекладача вражає: йому належать переклади з 18 мов понад тисячі прозових і поетичних творів більше сотні авторів. Григорій Кочур сказав про свого побратима: “Такі, як Лукаш, народжуються, мабуть, раз на кілька століть...”.

Перекладацька діяльність М. Лукаша – явище унікальне в історії українського художнього перекладу, у якому синтезовано як глибоке розуміння вимог до художнього перекладу, так і тих процесів, які відбувалися в українській мові, культурі загалом. Перекладацька концепція М. Лукаша спрямована на забезпечення цілісності української культурної полісистеми та повноцінного функціонування української мови. Однією з найвагоміших рис перекладів М. Лукаша є універсалізм, що виявляється в різномовності та різножанровості текстів, обраних для перекладу, різноманітності їх стилів, напрямів, літературних течій, лексичному розмаїтті.

Завдяки Миколі Лукашу українською мовою сьогодні читаємо вершинні здобутки світової літератури – Й. В. Гете, Г. Флобера, Боккаччо, М. Сервантеса, Г. Аполлінера, П. Верлена, П. Валері, Р. Бернса, Г. Лорки..

Про високе й вічне, непідвладне забуттю й часові – красу й багатогранність українського Слова, самодостатність і рівноправність якого у світовій цивілізації та культурі все своє життя утверджував Микола Лукаш

За життя Миколи Лукаша його творчість ніколи не була гідно вшанована, Майстра тричі висували на здобуття Шевченківської премії, проте щоразу його кандидатуру відхиляли. Лише через 15 років після смерті Майстра в столиці було видано його словник-довідник «Фразеологія перекладів Миколи Лукаша» від упорядників Олександра Скопненка й Тетяни Цимбалюк.

Для всіх, хто цікавиться історією української культури, літератури, перекладу.

Микола Лукаш – геній і титан словесності

*«Скільки житиме українська мова,
стільки часу відведено і на
подивлення майстерності та
винахідливості Миколи Лукаша»*

Д. Павличко

*Образно кажучи, Миколу Лукаша
можна порівняти з диригентом оркестру,
в якому він вловлює партію кожнісінького оркестранта.
Це унікальна особливість його таланту!
Мирослава Леценко.*

Народившись німим, опанувати десятки мов, самотужки реконструювати давню українську, перекладати те, що, здавалося б, не підлягає перекладу, створити словник української лайки та усе життя бути в опозиції до лицемірної влади: усе це – легендарний перекладач Микола Лукаш.

Микола Лукаш – відомий український перекладач, поет і лінгвіст. Він знав більше 20 мов, серед яких – англійська, німецька, французька, італійська, іспанська, литовська, російська, польська; переклав українською понад 1000

видатних творів світової літератури від 100 авторів, Микола Олексійович Лукаш народився у 1919 році у невеликому поліському містечку Кролевці. Сім'я, у якій він з'явився на світ, була освіченою родиною ткача зі шляхетським корінням – Олексія Яковича Лукаша та Василюни Іванівни з роду Оникієнків.

До 4-х років хлопчик не говорив. Причиною стало потрясіння, адже на початку 20-х років сім'ю розкуркулили і вигнали з хати.

У 1937 році вступив на історичний факультет Київського національного університету. В цей час він працює над перекладом «Фауста» Йоганна Гете. У 1939–1940 роках викладав українську та німецьку мови у школі на Київщині, взявши академвідпустку.

Під час Другої світової війни, не зважаючи на численні хвороби і поранення, Лукаш долучається до будівництва оборонних споруд довкола Києва. У 1945–1947 роках продовжує отримувати вищу освіту у Харківському педагогічному університеті іноземних мов. Згодом він почав викладати там. Борис Черняхів, дослідник творчості Миколи Лукаша, пише про ці роки так: *«і працював, працював до самозречення. Відновлював втрачений у війну переклад "архітвору" Й. В. Гете – "Фауста", виношував інші масштабні задуми. Його робочим місцем в різний час стали кімнатка на двох у студентському гуртожитку, "куток" на Журавлівці, канапа, надана на нічний час у кабінеті директора НДІ лісівництва, "власний" столик у науковій бібліотеці імені В. Короленка, де він зробився завсідником...»*

Перекладацький талант Миколи Лукаша помітив у 1950 році Максим Рильський. «Переклад українською мовою "Фауста" заслуговує уваги. Відчувається рука майстра», – сказав він. У 1955 році «Фауста» опублікували. Саме цей переклад приніс Миколі Лукашу славу перекладача. До речі, і самого Лукаша це був найулюбленіший твір.

У 1956 році перекладач вступає до Спілки письменників України, а також працює в найпопулярнішому українському щомісячнику – журналі іноземної літератури «Всесвіт».

Період з середини 1950-х до 1973 року вважається найбільш успішним у кар'єрі Лукаша як перекладача. Саме у ці роки він зробив більшість своїх найкращих перекладів: «Дон Кіхот» Мігеля Сервантеса, «Декамерон» Джованні Боккаччо, «Пані Боварі» Гюстава Флобера, поезії Бернса та Гейне, Шиллера і Верлена, Рільке, Гюго, Міцкевича, Тувіма, Маяковського та багатьох інших – поезія й проза всіх напрямків і стилів.

Цікавий факт: перекладаючи поезію Фредеріка Гарсія Лорки, написану галісійським діалектом іспанської мови, Лукаш використовував гуцульський діалект української мови. Крім того, Лукаш не боявся використовувати неологізми, маловживані слова.

Микола Лукаш не користувався чернетками і дуже рідко вносив правки у вже написане.

На жаль, його творчість припала на активний етап русифікації – українська культура зводиться до іміджу смішної селянської або ж суто офіційної. «Живі», сповнені яскравих барв переклади, не знаходять визнання у радянській Україні, де все більше читачів надає перевагу перекладам російською.

«Був він особистістю епатажною і в суспільному, і в життєвому, і в мистецькому сенсі. Проте цей епатаж був природним, а не надуманим чи спеціально спланованим... Микола Лукаш був передусім поетом, творцем, тобто належав до числа перекладачів, які дбають не так про відповідність перекладу оригіналові, як за органічне засвоєння канонічних творів світової літератури українською мовою. Його переклади мали відповідати передусім українському світовідчуттю і, не побоюся цього слова, – українському духові», – згадує похресниця майстра Роксана Харчук.

Микола Лукаш був простою у спілкуванні людиною, активно підтримував обдарованих перекладачів-початківців. Переживши Голодомор і більшовицькі репресії кінця 30-х років, війну й окупацію, він призвичаївся до радянської реальності.

Так у 1973 році виходить резонансний твір Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація», за який автора засудили до п'яти років заслання. Микола Лукаш публічно його підтримав. Та більше: він виступив з пропозицією до Президії Верховної Ради УРСР відбутися йому, замість Дзюби, бо той хворів на сухоти. Цей зухвалий та мужній вчинок поставив феноменального знавця мов і геніального перекладача поза законом.

За це Лукаша виключили зі Спілки письменників, забороняли друкуватися, іншими словами, позбавили засобів для існування. Одного з найталановитіших митців, феноменального поліглота й ерудита намагаються приборкати вимушеним жебрацтвом.

Чим був викликаний такий дивовижний вчинок? *«Миколу Лукаша іноді ототожнюють із Дон Кіхотом, який, як відомо, боровся із вітрянками, – пояснює його похресниця Р. Харчук. – Він, як і його літературний герой, був лицарем. Його ж оточення, зокрема й літературне, втратило розуміння*

лицарства вицент. Саме у цьому й вкорінена уся ця міфологія, яка насправді була життям Миколи Лукаша, його розумінням, відчуттям і сприйняттям реальності. Саме лицарством пояснюється й "божесвільний" лист на підтримку І. Дзюби».

За життя Миколи Лукаша його творчість ніколи не була гідно вшанована, Майстра тричі висували на здобуття Шевченківської премії, проте щоразу його кандидатуру відхиляли.

«Микола Олексійович Лукаш був геній. Таких постатей, як Микола Лукаш, я не знаю в жодній нації світу, включно з єврейською нацією. Він був геній, він був український геній», – зізнається поет Мойсей Фішбейн. Йому першому в Україні вдалося перекласти «Фауста». За цей переклад свого часу брались Іван Франко та Михайло Старицький, але подолати не змогли. М. Лукаш працював над ним 18 років.

29 серпня 1988 року Микола Лукаш іде з життя, лишивши прогалини в перекладі «Дон Кіхота», не здійснивши задуманий переклад «Гаргантюа і Пантагрюеля», так і не дочекавшись видання свого фундаментального фразеологічного словника.

Лише через 15 років після смерті Майстра в столиці було видано його словник-довідник «Фразеологія перекладів Миколи Лукаша» від упорядників Олександра Скопненка й Тетяни Цимбалюк.

Найбільш відомі переклади Миколи Лукаша

До того, як за справу взявся Лукаш, іноземну класику частіш за все перекладали українською з російських видань. При подвійній обробці втрачалися деякі колоритні особливості твору. Микола Олексійович брався лише за оригінали, до того ж вибирав найскладніші шедеври літератури. Наприклад, над перекладом “Фауста” Гете він працював 18 років і став першим із світових перекладачів, хто самотужки повністю переклав весь твір.

Завдяки Миколі Лукашу українська інтелігенція прочитала рідною мовою “Декамерон”, “Мадам Боварі”, “Дон-Кіхот”, поезії Гарсії Лорки.

Переклади

Миколі Лукашу, першому в Україні, вдалося перекласти «Фауста». За його переклад українською мовою бралися Іван Франко, Михайло Старицький, Дмитро Загул, але подужати всю поему Гете ніхто не зміг — далі першої частини жоден із них не просунувся. Микола Лукаш працював над ним 18 років. Також Лукаш переклав «Бал в опері» Юліана Тувіма — поему, що сатирично зобразила польське суспільство, взагалі вважали^[хто?] за твір, який годі перекласти.

У другому томі мемуарів «Наш Лукаш¹» Дмитро Павличко згадує:

У ті роки Лукашевого «Фауста» читала вся інтелектуальна Україна. Тувім українською мовою звучав краще, ніж в оригіналі. Лукаш використав таке несподіване лексичне багатство нашої мови, так гнучко та слухняно йшла за його рукою могутня плеяда тувімівських метафор, така іронія виблискувала з кожного речення перекладу, що я був зачарований тим усім. Лукашева мова — як небеса, побачені в телескоп. Міріади слів, які годі спостерігати простим оком, виступають у його мові зі своїм глибинним світлом.

Крім того, Микола Лукаш переклав українською мовою [«Мадам Боварі» Флобера](#), лірику [Шиллера](#), [«Декамерон» Бокаччо](#), 2 сонети зі збірки Рільке [«Сонети до Орфея»](#) та багато іншого.

Загалом Микола Лукаш знав 22 мови, з 18 вільно перекладав, і був одним з небагатьох перекладачів, які працювали з оригінальним текстом, а не з проміжним перекладом російською. *«У Радянському Союзі твори світових класиків, які дозволялося перекладати, перекладали мовами національних меншин не з оригіналу, а тільки з російської мови, — згадує мовознавець [Олександр Пономарів](#). — Але Лукаш перекладав лише з першотвору... Окремої уваги заслуговує переклад „Декамерона“, зроблений Лукашем архайчною українською мовою XVII—XIX століть. До всіх приказок і афоризмів Бокаччо він знайшов точні українські відповідники».* Окрім того, Лукаш мав феноменальне лінгвістичне обдарування і дивовижну ерудицію в галузі зарубіжної літератури.

Перекладацька діяльність М. Лукаша – явище унікальне в історії українського художнього перекладу, у якому синтезовано як глибоке розуміння вимог до художнього перекладу, так і тих процесів, які відбувалися в українській мові, культурі загалом. Перекладацька концепція М. Лукаша спрямована на забезпечення цілісності української культурної полісистеми та повноцінного функціонування української мови. Однією з найвагоміших рис перекладів М. Лукаша є універсалізм, що виявляється в різномовності та різножанровості текстів, обраних для перекладу, різноманітності їх стилів, напрямів, літературних течій, лексичному розмаїтті.

Цікаві факти із життя Миколи Лукаша

- Інтелектуал, поліглот, перекладач зі світовим іменем. Автор найскладніших перекладів світової класики українською мовою.
- Народився 19 грудня – на Святого Миколая. Батьки назвали Миколою. Проте друзі зверталися на прізвище — Лукаш.

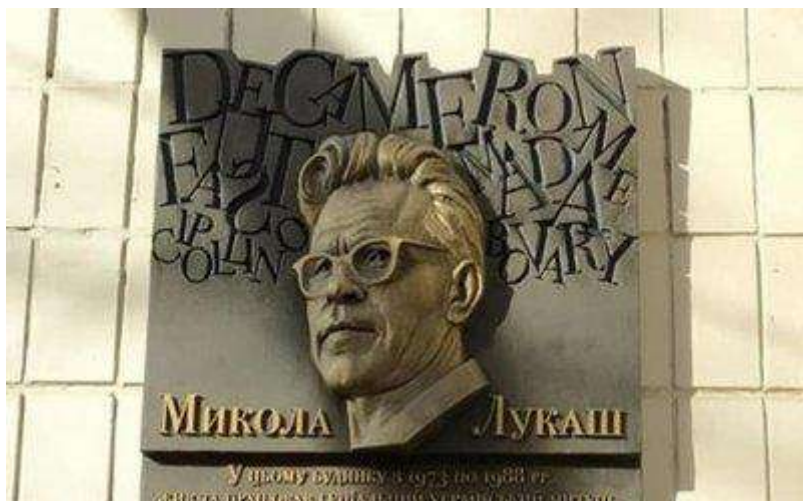
- Майбутній геній українського мовознавства до чотирьох років не міг говорити. Після нетривалого проживання із циганами, заговорив та вивчив їхню мову.
- У семиріччі опанував французьку, німецьку та англійську мови.
- Під час студентства в Архіві стародавніх документів вишукував папери, дотичні до Коліївщини, переписував їх, перекладав з польської та латини українською мовою. За копійки готував ці матеріали для Костя Гуслистого – той саме працював над книгою про Коліївщину.
- Автор колосальної колекції рідковживаних українських слів. Збирав матеріали для словника “Моя матюкологія”, який знищила сестра Лукаша.
- 4 словники Лукаша досі не перевидано. У вільному доступі є лише Фразеологічний словник Лукаша.
- Зразок перекладу-адаптації Маяковського “Шёл я верхом, шёл я низом, строил мост в социализм” – “Йшов я верхом, низом ліз, міст мостив в соціалізм”.
- Зароблені кошти Лукаш витрачав на книжки. У 30-ті роки букіністичні магазини були переповнені “конфіскатом” засуджених письменників і науковців. Тож цінні видання збували за копійки. Так Лукаш зібрав усі 10 томів “Історії України-Русі” Михайла Грушевського, “Исторические монографии” Миколи Костомарова, “Описание старой Малороссии” Олександра Лазаревського, твори Максимовича.
- За життя Микола Лукаш зробив 3500 перекладів. У його доробку – “Декамерон”, “Дон Кіхот”, “Фауст”, “Мадам Боварі”, твори Гарсії Лорки, Роберта Бернса, Фрідріха Шиллера, Генріха Гейне.
- Коли публіцист Іван Дзюба опублікував свій твір “Інтернаціоналізм чи русифікація?”, Лукаш його публічно підтримав. Написав листа до Президії Верховної Ради УСРС з проханням надати можливість йому відбутися покарання замість Івана Дзюби, який хворів на сухоти. За це його виключили зі Спілки письменників, заборонили друкуватися. Збірка віршів французького поета Аполлінера в Лукашевому перекладі світ так і

не побачила. А з багатомовного тлумачного словника української мови вилучили всі посилання на Лукашеві переклади.

- Помер перекладач зі світовим іменем 1988-го року. Зі спогадів очевидців, генія українського перекладу поховали скромно. А на поховальній табличці символічно написали його прізвище російською та з помилками...

Вшанування пам'яті

- У [1989](#) році редакція журналу [«Всесвіт»](#) заснувала щорічну премію імені Миколи Лукаша — [Ars Translationis](#) за найкращі переклади й перекладознавчі праці, опубліковані впродовж року на сторінках журналу
- У кількох містах [України](#) іменем Миколи Лукаша названо [вулиці](#).
- Указ Президента України № 594/2009 «Про відзначення 90-річчя від дня народження Миколи Лукаша»
- Постанова Верховної ради України 2654-VIII, «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2019 році»
- 2019 року відбувся фестиваль «*Lukash Fest*», в рамках якого організували серію заходів з метою відзначення 100-ліття від дня народження Миколи Лукаша. Заходи відбувалися впродовж року в різних куточках України, а також у Польщі, Німеччині, Австралії та Швеції. Найбільш знаковою подією фестивалю стала прем'єра опери [«Лючія ді Ламмермур»](#), вперше за часів незалежної України поставлена українською мовою. Проєкт утілено за підтримки [Українського культурного фонду](#), [Львівської міської ради](#), [Львівської обласної державної адміністрації](#) та Львівського корейського центру «Ханмаді». Голова організаційного комітету й авторка проєкту — Тетяна Савчин
- 2019 року, з нагоди 100-річчя від дня народження митця, [Національний банк України](#) випустив ювілейну монету номіналом [2 гривні](#), присвячену Миколі Лукашу.
- 22 червня 2023 року у місті [Ірпінь](#) провулок Нахімова перейменували на провулок Миколи Лукаша.
- У місті [Полтава](#) провулок Радіщева запропоновано перейменувати на провулок Миколи Лукаша
- У місті [Дніпро](#) вулицю Владивостоцьку перейменували на вулицю Миколи Лукаша.

4 лютого у Києві відкрили меморіальну дошку видатному українському перекладачу та лінгвісту Миколі Лукашу

Меморіальну дошку відкрито на будівлі, в якій Микола Лукаш проживав з 1973 по 1988 рік. За адресою вулиця Михайла Омеляновича-Павленка, 3. Автором меморіальної дошки виступив скульптор Іван Мельничук.

Ювілейна монета НБУ, присвячена Миколі Лукашу

Переклади М. Лукаша

Боккаччо, Д. Декамерон [Текст] / Д. Боккаччо ; пер. з італ. М. Лукаша. – Харків : Фоліо, 2007. – 671 с. – (Бібліотека світової літератури)

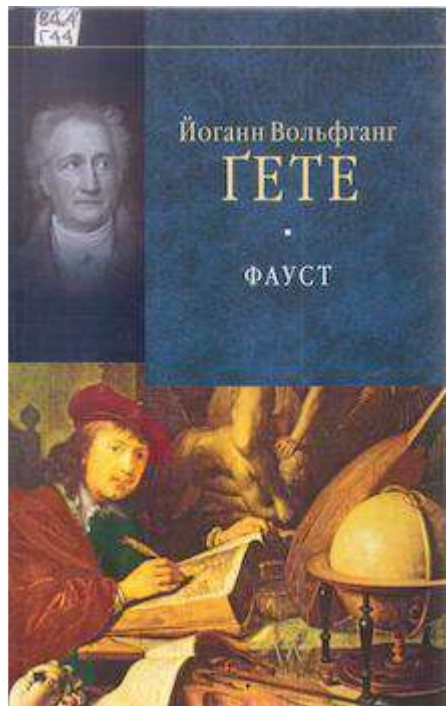
Збірка новел «Декамерон» — це всесвітньо відомий твір Джованні Боккаччо (1313—1375), італійського письменника XIV століття. У нас він традиційно вважається видатним письменником Відродження, але його творчість настільки тісно пов'язана з Середньовіччям і його культурою, що справедливніше назвати її явищем передренесансним і передгуманістичним.

У своєму «Декамероні» він створив новелу як літературний жанр і надав йому художньої довершеності. Хоч Боккаччо брав у «Декамероні» сюжети із різних джерел, в його новелах постає строката і динамічна картина італійського життя XIV століття, побуту й ментальності різних суспільних верств, багатство і розмаїття людських типів і характерів.

Видатний італійський літератор XIV століття, поет, учений, прозаїк, друг Петрарки, шанувальник і дослідник творчості Данте — це далеко не все, що можна сказати про одного з родоначальників італійської літератури Джованні Боккаччо (1313—1375).

«Декамерон» — книга новел, що містить сто історій, розказаних молодими людьми за десять днів (звідси і назва твору — «декамерон», з грецької — «десяти-щоденник»), історій про людину, її гріхи та перемоги, про подолання труднощів, кохання, радість, про розчарування та надії, одним словом — про життя. В останні роки письменник, втомлений від нападок

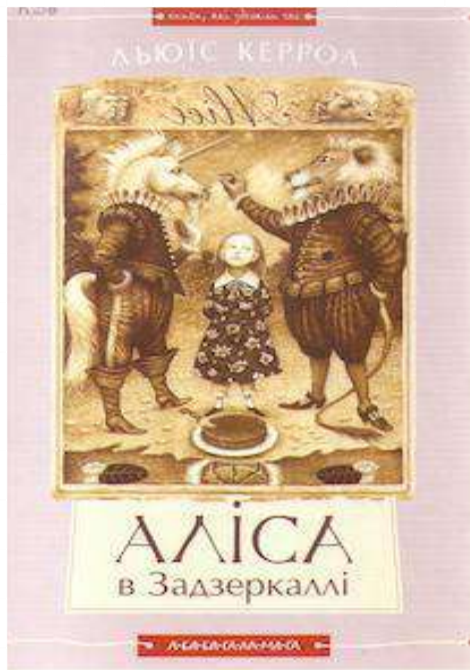
церкви, готовий був визнати «Декамерон» помилкою молодості, але нащадки назвали цю «помилку» найзнаменитішим твором Боккаччо, світовим шедевром, який зробив його ім'я безсмертним.

Гете, Й. В. Фауст [Текст] : трагедія / Й. В. Гете ; пер. з нім. М. Лукаш. – Київ : КЕТС, 2012. – 399 с.

Трагедія Гете «Фауст» (1832) є геніальним сплавом античної міфології, середньовічних легенд, німецького фольклору та життєвих реалій того часу. «Фауст» — літературне втілення двох філософських течій: докантивського емпіричного пасивізму та кантівського ідеалізму. Це твір, що створив нову літературну епоху на тлі епохи Просвітництва. Не прийнятий сучасниками автора, «Фауст» став визначальним явищем німецької та європейської літератури на рубежі XIX—XXO ст., суттєво вплинув на світогляд і творчість кількох поколінь. Крім того, в ньому вперше на той час майстерно синтезовані трагічна піднесеність шекспірівської драми та жива природність народного театру.

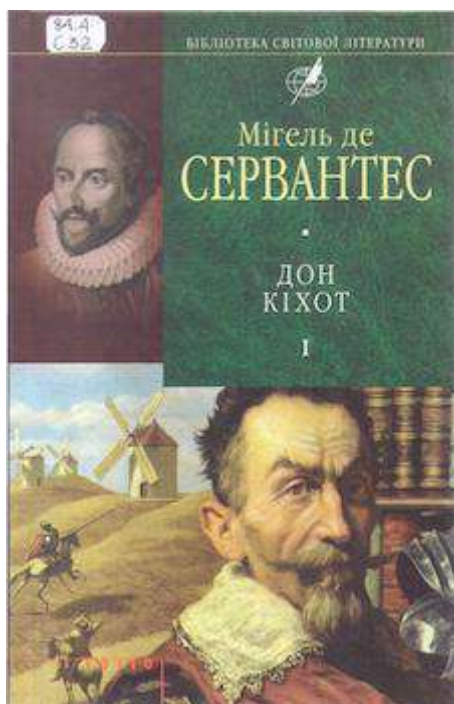
«Фауст» — гімн Людині, що через пізнання і творчість у єдності з природою осягає безсмертя.

Керрол, Л. Аліса в Задзеркаллі [Текст] / Л. Керрол ; пер. з англ. В. Корнієнко ; вірші в пер. М. Лукаша. – Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. – 141 с. – (Книги, які здолали час). – Кн.-“переверт.”. – Вид. в одній обкл. з кн.: Аліса в країні Див / Л. Керрол

Льюїс Керролл — псевдонім блискучого оксфордського математика, логіка, письменника і фотографа Чарлза Лутвіджа Доджсона (1832—1898). Всесвітню відомість автору принесли фантасмагорійні твори «Аліса в Дивокраї», «Аліса в Задзеркаллі», «Полювання на Снарка». Це справжні скарбниці блискучої гри слів, логіки і фантазії.

«Аліса в Задзеркаллі» — продовження знаменитої казки про пригоди Аліси, можливо, найзнаменитішої героїні англійської літератури. У дивовижній країні-шахівниці, де все навпаки, на дівчинку чекає безліч загадок і дивних персонажів. Та чи дійсно це тільки її сон?

Сервантес, С. Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі [Текст] : роман у 2 ч. Ч. 1 / С. Сервантес ; пер. з ісп. М. Лукаш. – Харків : Фоліо, 2008. – 479 с. – (Бібліотека світової літератури)

Роман Сервантеса «Дон Кіхот» — одна з визнаних вершин світової літератури. Його головний герой, безумовно, належить до галереї так званих вічних образів, бо за глибиною художнього узагальнення виходить за межі цього твору і відображеної в ньому епохи. «Вічні образи містять у своїй художній конкретності момент загальнолюдського, корінних основ буття» і тому зрозумілі представникам різних часів та культур.

Флобер, Г. Пані Боварі. Проста душа [Текст] / Г. Флобер ; пер. з фр. М. Лукаша, М. Гайдая. – Харків : Будинок друку, 2012. – 398 с.

Роман Флобера «Пані Боварі» (1856) є важливою віхою на шляхах розвитку французької і європейської літератури. Цим романом започаткувався новий тип художньої прози, суттєво відмінний від прози попередніх епох. Роман відноситься до реалістичної літератури, але водночас він дав імпульси іншим літературним напрямам і течіям другої половини XIX століття.

В романі Флобер дотримувався «об'єктивного методу», головною ознакою якого є усунення прямої авторської присутності в творі, тобто різнорідних відступів, коментарів, оцінок зображуваного, емоційних сплесків і т.д. Вперше в цьому романі широко використовується невласне пряма мова, яка набула великого поширення в літературі XX століття.

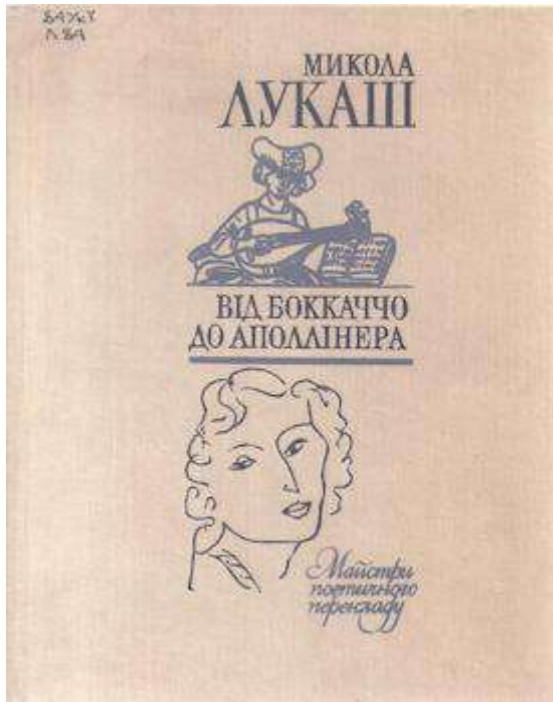

Шіллер, Ф. Лірика. Драми [Текст] : пер. з нім. [М. Лукаша, Б. Тена, Ю. Назаренка] / Ф. Шіллер. – Харків : Фоліо, 2004. – 510 с. – (Бібліотека світової літератури)

Чому Карл Моор очолив банду розбійників, а потім добровільно здався владі? Як могла дочка простого музиканта Луїза Міллер захистити своє велике кохання, свою гідність і честь від підступів могутніх двірських інтриганів? Яким був легендарний борець за незалежність і права швейцарського народу Вільгельм Телль? Кращі п'єси німецького письменника-класика Фрідріха Шіллера (1759—1805), зібрані в цій книжці,

лишаються живими і цікавими для читачів і глядачів уже понад двісті років.

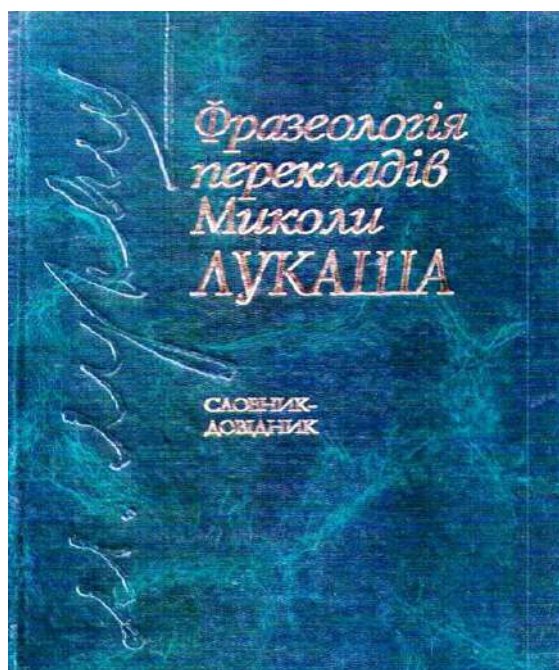
У книзі представлено також чудову поезію Шіллера: філософська і любовна лірика, елегії, вірші про природу, балади, епіграми, уславлені великі твори — «Ода до радості», «Дума про дзвона»; усі поезії — в досконалих перекладах Миколи Лукаша.

Лукаш, М. О. Від Боккаччо до Аполлінера [Текст] : переклади / М. О. Лукаш. – Київ : Дніпро, 1990. – 510 с. – (Майстри поетичного перекладу)

Книжка перекладів видатного майстра слова — це антологія шедеврів світової поезії, відтворених з високою художньою досконалістю і з залученням усіх стилістичних багатств української мови.

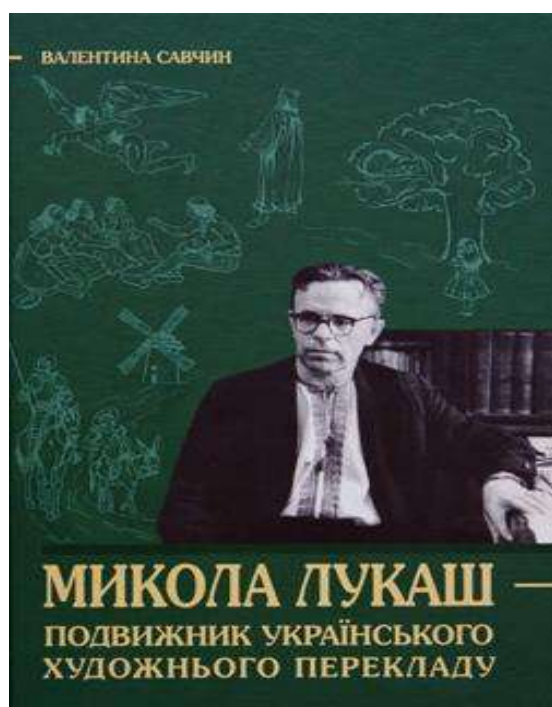
Про Миколу Лукаша

Фразеологія перекладів Миколи Лукаша : словник-довідник / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; [уклад.: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк ; ред. Г. П. Півторак]. – Київ: Довіра, 2002. – 734,

Пропонований словник-довідник - перша в історії вітчизняної лексикографії спроба якнайповніше описати індивідуально-авторські вживання фразеологічних одиниць, приказок, примовок, прислів'я та ін. в мові перекладів видатного українського перекладача, літературознавця, лексикографа другої половини ХХ ст. Миколи Лукаша. До словникового реєстру увійшло понад 6 тисяч фразеологізмів, паремій, усталених порівнянь тощо. Призначений для широкого кола читачького загалу - мовознавців, перекладачів, студентів, усіх шанувальників рідного слова.

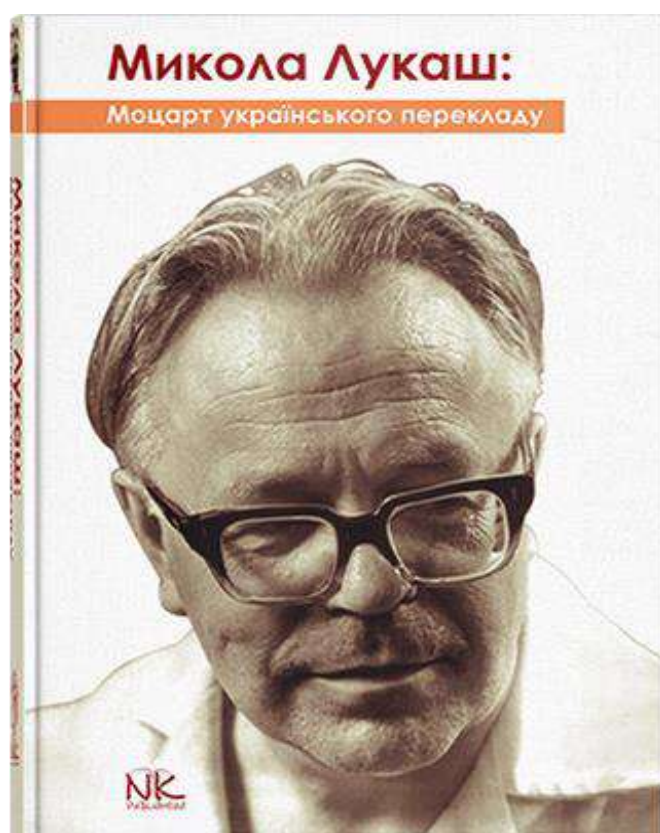
Досліджено фразеологізми у перекладах Миколи Лукаша. Детально розглянуто різноманітні трансформації фразеологічних одиниць, зокрема семантичні, лексико-семантичні та структурні. Окремо проаналізовано лексикографічні студії Лукашевої фразеології.

Савчин, Валентина. Микола Лукаш - подвижник українського художнього перекладу : монографія / Валентина Савчин, ред. М. Прихода, І. Новіцька. – Львів: Літопис, 2014. – 374 с.

Микола Лукаш (1919-1988) – один із найталановитіших перекладачів ХХ сторіччя, відомий лексикограф, культуролог, глибокий знавець і поборник української мови. У його

творчій спадщині – переклади творів близько двох сотень авторів світової літератури з майже двох десятків мов, оригінальна поезія, численні рецензії, перекладознавчі та мовознавчі статті, унікальна картотека лексико-фразеологічних матеріалів. Ця книжка – перша спроба комплексного осмислення багатогранної творчості Майстра і його перекладацького методу. До аналізу залучено різномовні та різножанрові переклади, критичні матеріали його авторства, епістолярій, здійснено першопублікацію деяких оригінальних і перекладних текстів.

Микола Лукаш: Моцарт українського перекладу" — 2 ге вид. Черноватий Л. М., Карабан В. І.(за ред.) – К.: 2019, - 406 с.

Книга містить інформацію про життєвий та творчий шлях геніального українського перекладача Миколу Олексійовича Лукаша (1919–1988), роздуми фахівців про його роль у становленні українського перекладу, а також спогади сучасників про зустрічі з ним. У першому розділі подається біографічно-бібліографічний нарис, що включає три частини: “Корифей українського художнього перекладу Микола Лукаш”, “Основні дати життя й творчості Миколи Лукаша” та “Микола Лукаш на сторінках перекладознавчої критики і в прижиттєвих публікаціях.” Другий розділ (“Микола Лукаш і Харків”) містить цікаву розвідку Б. І. Чернякова про харківський період життя перекладача та справжній раритет – відновлений текст доповіді Миколи Лукаша “Прогресивна західноєвропейська література в перекладах на українську мову” на нараді Спілки Радянських Письменників України в справі художніх перекладів 16–18 лютого 1956 року. Ця доповідь допомагає зрозуміти

динаміку становлення творчих принципів видатного майстра. У третьому розділі розглядаються деякі аспекти творчої спадщини Миколи Лукаша, зокрема, обґрунтовується мовотворча функція його перекладів, вивчається роль незабутнього митця в сучасному світі, розбудовується портрет великого майстра на прикладі аналізу перекладу п'єси В. Шекспіра «Троїл і Крессіда». Четвертий розділ містить спогади сучасників про Миколу Лукаша. Розмаїття думок різних людей, як у калейдоскопі, поступово складається у яскравий таємничий візерунок, що віддзеркалює різні грані душі моцарта українського перекладу.

Для науковців, перекладачів, мовознавців, літературознавців, викладачів, учителів української та зарубіжної літератур у середніх закладах освіти, бібліотекарів та усіх, хто цікавиться історією української культури, літератури, перекладу.

Наш Лукаш [Текст] : у 2 кн. Кн. 1 / упоряд. Л. Черватенко. – Київ : Кієво-Могилян. акад., 2009. – 639 с. : іл.

У книзі «Наш Лукаш» зібрано важливі достовірні матеріали про великого українського перекладача, письменника, лексикографа Миколу Лукаша (1919-1988). Значне місце посідають спогади земляків-кролевчан – близьких родичів, сусідів, однокласників. Неабиякий інтерес становлять свідчення ровесників, що разом з ним пережили роки німецької окупації. Не менш цікавими є розповіді про важкий харківський період – і про Лукашеве тріумфальне входження в літературу. Спомини колег дають виразне уявлення про те, як саме з'явилися український «Фауст», український «Декамерон», український «Дон

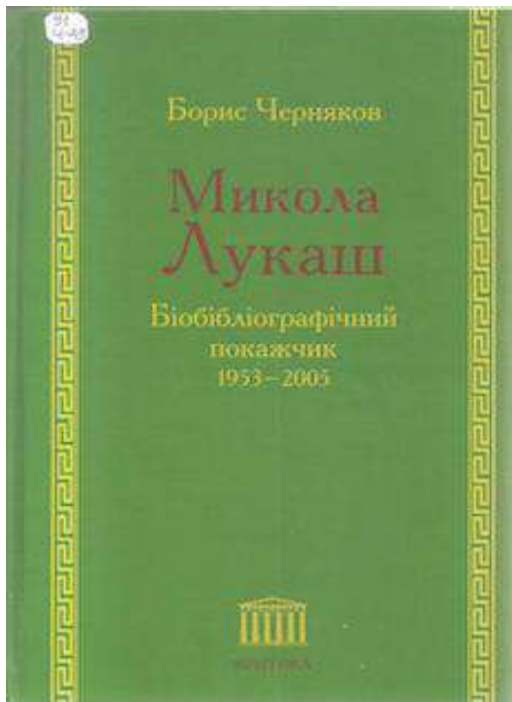
Кіхот» і як зустріли появу цих шедеврів сучасники, в тому числі колеги. Значна кількість наведених спогадів друкується вперше.

Видання розраховано передусім на викладачів, студентів гуманітарних факультетів, а також усіх тих, кому небайдужими є красне письменство, українська культура, українство взагалі.

Жолдак Б. Під зіркою Лукаша / Богдан Жолдак. — Київ : Видавництво ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. — 320 с. (Серія «Постаті культури»). ISBN 978-966-378-564-6

Його називали Моцартом українського перекладу, а водночас найбільшим творцем і знавцем житейських анекдотів. Його «Декамерон» і «Дон Кіхот», «Фауст» і «Пані Боварі» не лише виповнили скарбницю національної культури, але й переінакшили розуміння міжкультурного діалогу. Три з половиною тисячі перекладів із 18-ти мов, 6 лексикографічних словників — і це далеко не все з його доробку, а головне — вміння перетворити власне життя на витвір мистецтва. Ця книжка про великого характерника і скромника, що за життя став легендою. Однак в основі її правдиві свідчення, переплетені численними невідомими фактами, дослідженнями й світлинами.

**Черняков, Б. Микола Лукаш [Текст] =
Mikola Lukash : бібліогр. показч. : 1953-2005
/ Б. Черняков. – Київ : Критика, 2007. – 570 с.**

Микола Лукаш (19 грудня 1919, Кроловець, нині Сумської області, Україна – 29 серпня 1988, Київ) – геніальний український перекладач-поліглот. Син ткачів, здобув освіту історика (у Київському університеті) і викладача французької мови (у Харківському педагогічному інституті іноземних мов). Із 1953 року присвятив себе літературній роботі. Був членом Спілки письменників України (1956–1973, 1986–1988), ПЕН-клубу Угорщини (з 1971), ПЕН-клубу Федеративної Республіки Німеччини (з 1973).

Пропонований показчик охоплює понад 4,5 тисячі джерел, що розкривають творчий доробок Лукаша та рецепцію його творчості. Матеріали першої частини структуровано за розділами: «Художні твори»; «Мовознавчі та літературознавчі праці. Інтерв'ю. Фольклорні записи»; «Листи. Рекомендації. Автобіографічні матеріали. Дарчі написи»; «Переклади; Редагування»; «Dubia»; «Помилково підписане й підписане алонімом».

Друга частина має розділи: «Критична література. Хронікальні матеріали. Спогади»; «Художні твори»; «Музичні твори»; «Іконографічні джерела»; «Бібліографічні посібники»; «Премія журналу “Всесвіт” “Ars translationis” імені Миколи Лукаша». Додаток містить відомості про електронні джерела.

Рекомендований інформаційний список літератури

Життя і творчість Миколи Лукаша

- 1 "Познайомся, це геніальний чоловік!.." : про Миколу Лукаша // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 8. – С. 2
- 2 Бабенко В. М. Микола Лукаш – метр українського художнього перекладу / В. М. Бабенко // Зарубіжна література в школах України. – 2011. – № 5. – С. 58-61
- 3 Бондаренко С. Перший том Миколи Лукаша / Станіслав Бондаренко // Літературна Україна. – 2014. – 24 квіт. (№ 17). – С. 15.
- 4 Буряченко С. І. Миколаш Лукаш – віртуозний перекладач класичної літератури : [урок української літератури] / С. І. Буряченко // Все для вчителя. – 2014. – № 10. – С. 26–27.
- 5 Гримич Г. Оповідка про Миколу Лукаша / Галина Гримич // Українська літературна газета. – 2014. – № 25/26. – С. 5.
- 6 Дворніков А. Переклади Миколи Лукаша у світлі постколоніальних досліджень / А. Дворніков // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. Іноземна філологія. – 2011. – Вип. 44. – С. 47–50. – Бібліогр. в кінці ст.
- 7 Демченкова Н. Урок-портрет перекладача : [М.Лукаш] : дітям про іншомовну літературу / Н. Демченкова, Т. Тимошенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2008. – № 7/8. – С. 11–13.
- 8 Джерела толерантності : каталог виставки, 2004–2005 / авт. текстів Я. Музиченко ; упоряд. каталогу А. Ленчовська. – 2-ге вид. – Амстердам ; Київ : Дух і літера, 2009. – 88 с. : іл.
- 9 Дзюб І. Неповторність генія : [до 20-річчя з дня смерті Миколи Лукаша] / І. Дзюб // Всесвіт. – 2008. – № 7/8. – С. 201–202.

- 10 Жолоб С. Такий не схожий ні на кого : [Микола Лукаш]/ С. Жолоб // Всесвіт. – 2005. – № 1/2. – С. 160–162.
- 11 Історія української літератури. ХХ – поч. ХХІ ст. : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. : у 3 т. Т. 2 / В. І. Кузьменко, О. О. Грачківська, М. В. Кузьменко [та ін.] ; за ред. В. І. Кузьменка. – Київ : Академвидав, 2014. – 536 с. – (Альма-матер).
- 12 Кальниченко О. Український внесок у світове перекладознавство / Олександр Кальниченко // Всесвіт. – 2013. – № 11/12. – С. 219–224
- 13 Карпінчук Г. "Явити Сховане і мовить Несказання" : [до 90-річчя від дня народження видатного перекладача, лексикографа, письменника Миколи Лукаша] / Г. Карпінчук, М. Корнійчук // Слово і час. – 2010. – № 2. – С. 31–34.
- 14 Коцюбинська М. Х. Мої обрії : [в 2 т.]. Т. 2 / Михайлина Коцюбинська. – Київ : Дух і літера, 2004. – 386 с.
- 15 Лященко О. Поезія Р. Бернса в перекладах М. Лукаша та С. Кринського / О. Лященко // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Літературознавство. – 2008. – Вип. 2 (24). – С. 236–241.
- 16 Микитенко О. Микола Лукаш і "Всесвіт" : сторінка спогадів / О. Микитенко // Всесвіт. – 2005. – № 1/2. – С. 148–159.
- 17 Микола Лукаш: Моцарт українського перекладу : біографічно-бібліографічний та мистецький нарис : до 90-річчя з дня народження М. Лукаша / Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, Б. І. Черняков [та ін.] ; за ред.: Л. М. Черноватого та В. І. Карабана. – Вінниця : Нова Книга, 2009. – 408 с. – (DICTUM FACTUM).
- 18 Наняк Ю. Микола Лукаш як перекладач "Фауста" Йогана Вольфганга Гете / Ю. Наняк // Мандрівець. – 2010. – № 3. – С. 61–65.
- 19 Нарубина Є. Про Миколу Лукаша та інших / Є. Нарубина // Кур'єр Кривбасу. – 2006. – № 9. – С. 173–178.
- 20 Наш Лукаш : до 90-річчя від дня народження : у 2 кн. Кн. 1 / упоряд. Л. Череватенко. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2009. – 640 с.

- 21 Новикова М. Лукашів "Декамерон" авторський / М. Новикова // Всесвіт. – 2007. – № 3/4. – С. 144–145
- 22 Оголевець А. Людина іншого формату / Анна Оголевець // Рідний край. – 2004. – № 2 (11). – С. 116–118.
- 23 Олійник Н. Особливості видавничих рецензій Миколи Лукаша / Н. Олійник // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Літературознавство. – 2002. – Вип. 1 (11). – С. 240–254.
- 24 Пам'ятник для генія : [Микола Лукаш] // Кур'єр Кривбасу. – 2010. – № 11/12. – С. 392–394.
- 25 Петрів О. Неординарний підхід Миколи Лукаша до перекладу творів світового мистецтва / О. Петрів // Студентський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка. – 2007. – Вип. 14. – С. 92–94.
- 26 Попович Є. Це ім'я мене зачарувало – поліглот, та ще й блискучий перекладач : [Микола Лукаш] / Є. Попович // Всесвіт. – 2009. – № 3/4. – С. 198–203.
- 27 Прійма О. Чудодій українського художнього слова : Микола Лукаш – взірець українського перекладацького мистецтва / О. Прійма // Зарубіжна література. Шкільний світ. – 2010. – № 17. – С. 14–20.
- 28 П'янов В. Вирішальне слово – за Лукашем / В. П'янов // Вітчизна. – 2001. – № 1/2. – С. 107–115.
- 29 Радчук В. Уроки Миколи Лукаша / Віталій Радчук // Дивослово. – 2017. – № 2. – С. 42–47. – Бібліогр. в кінці ст.
- 30 Савчин В. Багатоголосне відлуння українського письменства у перекладах Миколи Лукаша / Валентина Савчин // Дивослово. – 2014. – № 12. – С. 38–42. – Бібліогр. в кінці ст.
- 31 Савчин В. З епістолярної спадщини Миколи Лукаша та Григорія Кочура / Валентина Савчин // Урок української. – 2008. – № 1/2. – С. 33–36.
- 32 Савчин В. Лукашіана Михайла Москаленка / В. Савчин // Всесвіт. – 2007. – № 3/4. – С. 146–151.

- 33 Савчин В. Тарас Шевченко у духовному і творчому житті Миколи Лукаша / Валентина Савчин // Всесвіт. – 2015. – № 1/2. – С. 243–250
- 34 Савчин В. Р. Творчий метод Миколи Лукаша крізь призму одного перекладу / В. Р. Савчин // Мовознавство. – 2007. – № 1. – С. 73–80.
- 35 Скопненко О. Паремії в мові перекладів Миколи Лукаша / О. Скопненко, Т. Цимбалюк-Скопненко // Українська мова. – 2006. – № 4. – С. 25–44.
- 36 Слабошпицький М. Чоловік не з нашого часу : Микола Лукаш / Михайло Слабошпицький // Київ. – 2015. – № 9/10. – С. 176–185.
- 37 Ткач Л. "Не біймось заглядати в словники... й у тексти, незаслужено забуті" : [про словниковий фонд Лукашевих перекладів] / Л. Ткач // Дивослово. – 2010. – № 1. – С. 37–40.
- 38 Ткач Л. Агатагел Кримський і Микола Лукаш: спільні риси художнього лексикону / Л. Ткач, О. Федунівч-Швед // Дивослово. – 2006. – № 12. – С. 33–39.
- 39 Ткаченко В. Велет українського красного письменства як незламний оборонець рідної мови : [М. О. Лукаш] / В. Ткаченко // Зарубіжна література. Шкільний світ. – 2010. – № 17. – С. 1, 3–13.
- 40 Харчук Р. "В час мого скону не закривайте балкона" : до 90-річчя від дня народження Миколи Лукаша / Р. Харчук // Дивослово. – 2009. – № 12. – С. 52–54.
- 41 Хоменко Ю. М. М. Лукаш у становленні української школи художнього перекладу / Ю. М. Хоменко // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Сер. Філологічні науки. – 2004. – С. 131–133
- 42 Черняков Б. "Возведення в звання поета" : вступ і поновлення Миколи Лукаша в Спільці письменників України / Б. Черняков // Вітчизна. – 2001. – № 9/10. – С. 139–145.
- 43 М. О. Лукаш // Я пізнаю світ : дит. енцикл. : українська мова / авт.-упоряд. А. Матвієнко ; худож. Г. Філатов. – Київ : Школа, 2004. – С. 330–334.

- 44** Мельничук Г. Майстер перекладу Микола Лукаш / Г. Мельничук // 1000 незабутніх імен України / Г. Мельничук ; худож. Ю. А. Демидьонук. – Київ, 2005. – С. 169-170.
- 45** Микола Лукаш – продовжувач традицій «барокових» перекладів П. Куліша // Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст. : у 3 т. Т. 2 / за ред. В. І. Кузьменка. – Київ. – С. 492-495.
- 46** Наш Лукаш : у 2-х книгах. Кн. 2 / упоряд. Л. Череватенко ; худож. оформл. Н. В. М'ясковської. – Київ. – 2011. – 639 с.
- 47** Преварська М. Лукаш Микола Олексійович / М. Преварська // Видатні українці : культура. Мистецтво. Освіта : довід. / М. Преварська. – Київ, 2016.– С. 197-202.
- 48** Спочатку було слово (Дитинство Миколи Лукаша) // Анатолій Птіцин про Шолом-Алейхема, Януша Корчака, Фріца Крейсера, Миколу Лукаша, Матір Терезу / худож. С. Сова. – Київ, 2009. – С. 71-93.

Електронні ресурси

1. Лукаш Микола Олексійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Лукаш_Микола_Олексійович
2. Микола Лукаш: Найвидатніший світовий перекладач, замовчаний на Батьківщині [Електронний ресурс] // Інститут Просвіти : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу : <https://iprosvita.com/mykola-lukash-najvydatnishyj-svitovyj-perekladach-zamovchanyj-na-batkivshchyni/>. –
3. Лукаш Микола Олексійович [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-59113>
4. Лукаш Микола Олексійович. Біографія [Електронний ресурс] // УкрЛіб : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=12555>.
5. Микола Лукаш: Найвидатніший світовий перекладач, замовчаний на Батьківщині. – Режим доступу: <https://iprosvita.com/mykola-lukash-najvydatnishyj-svitovyj-perekladach-zamovchanyj-na-batkivshchyni/>
6. Микола Лукаш - недооцінений геній українства. – Режим доступу: https://bastion.tv/mikola-lukash-nedoocinenij-genij-ukrayinstva_n48386
7. Содомора Андрій Пісенне слово Лукаша . – Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/62894>
8. Юрій Логвін про Миколу Лукаша . – Режим доступу: <https://hvilya.com/ekskliuzyvna-khvyliia/iurii-lohvyn-pro-mykolu-lukasha.html>

